

K O N I N K L I J K E N E D E R L A N D S E
A K A D E M I E V A N W E T E N S C H A P P E N

'Hoogheid, de Prins heeft niet goed geslapen'. Vijftig nieuwe brieven van Constantijn Huygens aan Amalia van Solms

Huysman, E.C.M.

published in

Historici.nl

2013

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

document license

CC BY

[Link to publication in KNAW Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Huysman, E. C. M. (2013). 'Hoogheid, de Prins heeft niet goed geslapen'. Vijftig nieuwe brieven van Constantijn Huygens aan Amalia van Solms. *Historici.nl*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the KNAW public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the KNAW public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

pure@knav.nl

“Hoogheid, de Prins heeft niet goed geslapen”.

52 nieuwe brieven van Constantijn Huygens aan Amalia van Solms

Constantijn Huygens aan Amalia van Solms, Assenede, 24 juli 1646:

Zijne Hoogheid [stadhouder Frederik Hendrik], teruggekomen van het uitstapje [een bezoek aan het Franse leger], voelde zich een beetje vermoeid, na enkele uren te paard te zijn geweest. Daardoor heeft hij vannacht niet goed geslapen en is hij om 4 uur opgestaan om in een stoel te gaan zitten, waarom begrijp ik niet. Om 7 uur is hij weer terug op bed gaan liggen en heeft twee à drie uur zo diep geslapen dat alle trompetten van de Franse troepen die gezamenlijk onder zijn raam hebben staan blazen, hem niet hebben kunnen wekken. Na dit slaapje voelde hij zich totaal niet verfrist.

Dit vrij vertaalde fragment is afkomstig uit één van de 52 teruggevonden brieven van Constantijn Huygens aan Amalia van Solms die recent zijn toegevoegd aan de online database met de correspondentie van Constantijn Huygens. De verloren gewaande brieven zijn afkomstig uit het Landeshauptarchiv in Dessau en vrijwel allemaal geschreven in 1646. Ze zijn een belangrijke aanwinst voor de digitale brievencollectie van Constantijn Huygens, in het bijzonder voor zijn correspondentie met Amalia van Solms, de echtgenote van stadhouder Frederik Hendrik. In zijn functie van secretaris van de stadhouder, hield Constantijn Amalia vanuit het leger, dat ieder jaar van april tot en met oktober op veldtocht was, vrijwel dagelijks op de hoogte van de militaire vorderingen, maar ook van de gezondheid van haar echtgenoot. In totaal zijn er tussen Huygens en Amalia 1.015 brieven gewisseld. Hij schreef er 832 aan haar en zij 183 brieven aan hem. Op de genoemde 52 brieven na,

bevindt deze correspondentie zich op het Koninklijk Huisarchief met het signatuur KHA, A14a-XIII-18C-1. Huygens' brieven uit 1646 werden altijd beschouwd als 'vermist', maar zij zijn nu dus weer terecht en maken Huygens' correspondentie met Amalia van Solms compleet.

Edities

De belangrijkste gedrukte editie van Huygens' brieven is op dit moment nog steeds die van J.A. Worp, uitgegeven in de periode 1911-1916 in de *Rijks Geschiedkundige Publicatiën*, de serie bronnenpublicaties van het Huygens ING. In de algemene inleiding bij deel I stelde Worp dat de volledige uitgave van de correspondentie van Constantijn Huygens 25 à 30 delen zou vergen. Dat zou natuurlijk veel te veel worden en daarom zou hij de omvang beperken tot zes delen, want niet alles was volgens Worp even belangrijk. Die werkwijze is natuurlijk niet meer van deze tijd. De huidige onderzoeker wil over het volledige materiaal kunnen beschikken en niet afhankelijk zijn van de selectie en parafrases van een 19^e-eeuwse historicus. En dat kan inmiddels: het Huygens ING heeft een database ingericht [<http://www.historici.nl/Onderzoek/Projecten/Huygens>] met per brief enkele kerngegevens. Hieraan zijn de bewerkingen van Worp gekoppeld en het geheel is op het web gepubliceerd en doorzoekbaar. Aan de brieven is extra materiaal gekoppeld, zoals de digitale afbeelding van de originele brief, maar ook verwijzingen naar andere edities dan die van Worp, of zelfs een transcriptie of vertaling.

Herkomst

En ook nieuwe, niet door Worp uitgegeven brieven worden aan de database toegevoegd. Daar zijn deze 52 brieven van Constantijn Huygens aan Amalia van Solms een voorbeeld van. De brieven bevinden zich in het Landeshauptarchiv Sachsen-Anhalt, Abteilung Dessau, A7b, nr. 109 A met als opschrift: 'Relation de la Campagne 1646' (*Eindelijk weer samen. Inventaris van de archieven van stadhouder Willem II en Amalia van Solms en enige verwanten*, samengesteld door J.N. Fernhout, p. 86). Het was bekend dat de brieven uit 1646 van Huygens aan Amalia ontbraken, maar tot voor kort wist men niet dat ze zich in Dessau bevonden. Ze zijn daar waarschijnlijk ooit terechtgekomen als gevolg van een beslissing van stadhouder

Willem II. Willem II was niet gelukkig met de Vrede van Münster, die een einde had gemaakt aan de Tachtigjarige Oorlog, want hij wilde graag samen met de Fransen de strijd tegen de Spanjaarden voortzetten. Kort na het overlijden van zijn vader Frederik Hendrik (maart 1647) besloot hij een aantal documenten uit het archief van zijn vader naar zijn eigen administratie over te brengen om zo goed mogelijk op de hoogte te zijn van zijn vaders contacten met Frankrijk. Zo liet hij 270 folio's met ingekomen stukken over de voorbereiding van de veldtochten tegen Spanje uit zijn vaders archief lichten (Fernhout, 22 en 98).

Vermoedelijk om dezelfde reden zijn ook de 52 brieven van Constantijn aan Amalia uit het jaar 1646 in het archief van Willem II ondergebracht. Na diens dood in 1650 is dit deel van het archief bij zijn moeder Amalia terechtgekomen. Toen Amalia op haar beurt in 1675 overleed, werd haar oudste nog levende dochter Albertine Agnes, weduwe van de Friese stadhouder Willem Frederik, executeur-testamentair. Na haar dood is het archief van Willem II, evenals een deel van dat van Amalia en veel Friese stukken in Duitsland, beland bij de enige nog levende zuster Henriette Catharina, de weduwe van de vorst van Anhalt-Dessau. De documenten, maar ook schilderijen en sieraden, stonden daar bekend als *Nassauische Erbschaft* (Fernhout, 42).

De archieven van Willem II en Amalia van Solms zijn aldus verspreid geraakt over het Landseshauptarchiv in Dessau en het Koninklijk Huisarchief in Den Haag.

Dankzij een initiatief van beide archieven zijn ze virtueel weer bij elkaar gebracht door middel van de eerder genoemde inventaris, samengesteld door J.N. Fernhout, die in 2011 door het Koninklijk Huisarchief is gepubliceerd. Het Koninklijk Huisarchief beschikt inmiddels over microfilms en scans en heeft deze, met bereidwillige medewerking van het archief te Dessau, aan het Huygens ING beschikbaar gesteld. Het Huygens ING heeft vervolgens 52 relevante brieven uit het digitale materiaal gelicht, bewerkt, van metadata voorzien, getranscribeerd en aan de digitale brievencollectie van Constantijn Huygens gekoppeld.

Inhoud

Voor de geschiedschrijving zijn deze brieven van Constantijn aan Amalia uit 1646 een waardevolle toevoeging. Zo was 1646 het laatste jaar waarin stadhouder Frederik Hendrik nog actief was en met het leger op veldtocht ging. Van half juni tot half

september van dat jaar verbleef hij met het leger in Oost-Vlaanderen en in de maand oktober was hij gelegerd voor Venlo, dat hij tevergeefs probeerde in te nemen.

In zijn brieven doet Constantijn uitgebreid verslag aan Amalia over de verstandhouding en de ontmoetingen met de geallieerde Fransen, waarin kopstukken zoals de bekende legerleiders Condé, Gassion, Grammont en Orléans figureren. Verder schrijft hij in detail over de verplaatsingen van het leger, de schermutselingen met de vijand en de activiteiten van de vloot bij Duinkerken. Maar ook de verveling die vaak toeslaat terwijl men wacht op instructie, is onderwerp van schrijven. Zo bericht hij over Willem II die, tot ergernis van zijn vader, regelmatig bij de Fransen te vinden is, waarbij er flink wordt gedronken en gekaart om de tijd te doden. Ook de voorbereidingen op de Vrede van Münster zijn in volle gang en regelmatig komt er een afvaardiging naar het leger om Frederik Hendrik op de hoogte brengen. Frederik Hendrik zou op 14 maart 1647 overlijden. Het jaar daarvoor, in 1646, was hij reeds zwak en ziekelijk, vaak mentaal instabiel en lastig in de omgang. Ook hierover doet Constantijn op gepaste maar ook ontroerende wijze verslag. Vaak beschrijft hij tot in detail wat zijn werkgever wel en niet wil eten, hoe hij heeft geslapen, en of en hoe lang hij op zijn paard heeft gezeten. Maar ook Huygens' persoonlijke beslommeringen, waaronder zijn soms moeilijke verstandhouding met Amalia van Solms, komen aan de orde.

De 52 brieven, die deel uitmaken van een steeds groeiende digitale collectie van op dit moment 8.859 brieven, zijn vanaf heden online [http://www.historici.nl/Onderzoek/Projecten/Huygens/brieven?reset=1&zk_briefnummer=&bln_zk_periode=and&zk_dag0=&zk_maand0=&zk_jaar0=&zk_dag1=&zk_maand1=&zk_jaar1=&bln_zk_plaats=and&zk_plaats=&bln_zk_correspondent=and&zk_van_aan=&zk_correspondentid=&zk_correspondent%3Astring%3Autf-8=&bln_zk_correspondent_geslacht=and&zk_correspondent_geslacht_van_aan=&zk_correspondent_geslacht=&bln_zk_bron_id=and&zk_bron_id=31&bln_zk_toegang=and&zk_toegang=&bln_zk_verschijningsvorm_id=and&zk_verschijningsvorm_id=&bln_zk_taal=and&zk_taal=&bln_zk_brief_tekst=and&zk_brief_tekst=&bln_zk_all_fields=and&zk_all_fields=&aantal_resultaten_per_pagina=25&reset=1] te raadplegen.

Ineke Huysman
Huygens ING